

Saksalaisten panssarintorjuntaan käyttämät aseet 2.maailmansodassa

Osa 3a: Panzerschreck

Teksti:

SJA Sihvola

Panzerschreck Raketen-Panzerbüchse (RPzB.54)

Tämän asean kehittäminen aloitettiin vuoden 1943 alussa, kun Tunisiassa oli saatu sotasaaliiksi amerikkalaisia M9A1 Bazookia. Aseiden tehon parantamiseksi päätettiin heti sen kaliiperiksi 88 mm, toisin kuin Bazookan 60 mm. Aseiden nimeksi tuli Raketen-Panzerbüchse (raketti-pst-ase), joka virallisesti lyhennettiin RPzB:ksi, mutta yleisesti sitä kutsuttiin nimellä Panzerschreck (panssarikauhu). Asetta kutsuttiin joukkojen keskuudessa myös nimellä Ofenrohr (savupiippu).

Huomattavia eroja Panzerfaustiin oli aseiden koko ja niiden käyttö. Asetta käytti miehistö, johon kuului ampuja ja lataaja, toisin kuin Panzerfaust, joka oli kaikkien käyttöön tarkoitettu kertakäyttöinen, yhden miehen lyhyen matkan ase. Myös laukaisumekanismeissa oli eroa: Panzerschreckin laukaisu toimi sähköisesti (kuten Bazookassa) kun taas Panzerfaustissa se perustui iskusytytykseen.

Panzerschreckin laukaisuputki oli 164 cm pitkä ja painoi 9,25 kg. Ammus oli RPzB.Gr. 4322 (Raketenpanzerbüchsengranate), joka painoi 3,3 kg, sisältäen 660 g:n ontelopanoksen. Ammuksesta oli olemassa Sommer - (kesä) ja Winter - (talvi) versiot lämpötilaerojen takia. Ammuksen lentorata vakiinnutettiin perässä olevalla metalli"rinkulalla", joka oli samantyyppinen kuin lentopommeissa. Ajoaine paloi 2 metriä putkesta lähden jälkeen, antaen ammukselle 105 m/s nopeuden.

Ensimmäistä mallia valmistettiin vain vähän. Koska siinä ei ollut suojausta ampujalle, oli ase alussa epäsuosittu. Aseiden käyttö rintamalla ei lisääntynyt ennen kuin ongelmaan kehitettiin ratkaisu: ampuja piti yllään tulenkestävää viittaa ja kaasunaamaria ilman suodatinta. Marraskuussa 1943 aseita alettiin valmistaa suojakilven kanssa, erään rintamaupseerin ehdotuksen mukaisesti. Kilpi oli kooltaan 36 x 47 cm ja siinä oli pieni ikkuna. Selvin näkyvä ero RPzB:n ja sen seuraajan

RPzB.54:n välillä on juuri tämä suojakilpi, koska kaikki RPzB.54:t on valmistettu kilven kanssa.

Tätä uudempaa mallia alettiin valmistaa lokakuussa 1943. RPzB.54 painoi ilman ammusta 11 kg. Ase pystyi myös ampumaan uutta RPzB.Gr.4992 -ammusta, jonka käytännön kantomatkaa oli ajoaineen muutoksella saatu 180 m (teoreettinen kantomatka paikallaan olevaan kohteeseen oli 400 m). Tätäkin ammusta toimitettiin sekä kesä- että talviversioina. Sekä RPzB.Gr.4992:n että 4322:n läpäisykyky oli 230 mm 60°:en kulmassa. Ammukset toimitettiin 5 kpl:n kantokehikossa tai kahden kappaleen puulaatikoissa.

Uusia RPzB.54:a tilattiin välittömästi 382 000 kpl. Myöhemmin tilausta pienennettiin, ja vuoden 1944 heinäkuuhun, jolloin valmistus lopetettiin, mennessä aseita oli valmistettu 290 000 kpl. Joukkojen varustaminen panssarikauhuilla eteni hitaasti, vain harvat päätyivät taistelujoukoille. Tammikuuhun 1944 mennessä vain 21 000 kpl oli jaettu ja 40 000 kpl lojui käyttämättömänä varikoilla.

Aseita valmistivat seuraavat tehtaat: Enzinger Union Pfeddersheimissa, Gebrüder Scheffler Berliinissä, HASAG Meuselwitzissa, Jäckel Freistadtissa, Fa. Kronprinz Solingenissa ja Fa. Schrickler Fürth-Vachissa.

Seuraava malli oli RPzB.54/1. Aseiden putkea oli lyhennetty 135 cm:iin, mikä muiden muutoksien kanssa kevensi aseiden 9,5 kg:aan. Tähtäimet olivat paremmat uudelleensuunnittelun ansiosta. Vaikka uusi malli otettiin virallisesti käyttöön jo 20.12.1944, ensimmäinen tilaus tehtiin vasta

Improved
Panzererschreck
RPzB 54

vuoden 1945 alkupuolella. Tilatuista 48 000 kpl:sta vain 25 744 kpl:ta toimitettiin ennen sodan loppua.

On tietoja myös RPzB:n lyhennetystä versiosta, jonka putken pituus olisi ollut vain 107 cm, mutta tämä tuntuu epätodennäköiseltä. Viimeinen parannus tähtäimiin oli nk. Deckungszielgerät, joka antoi mahdollisuuden tähdätä suojasta. Näitä tähtäinlaitteita tilattiin helmikuussa 1945 100 000 kpl:ta. Eräs yrittely säästää raaka-aineita oli valmistaa putki kyllästetystä puristetusta pahvista. Vaikka idea toimi – paino putosi 2,2 kg ja 5,5 kg arvokasta metallia säästettiin – se ei ehtinyt massatuotantoon ennen sodan päättymistä.

Panssarikauhuun kehitettiin myös it-ammus, Fliegerschreck. Tämä käytti tavallista ammusta, johon oli vaihdettu uusi taistelukärki. Uusi ammus oli 17,4 cm pitkä ja levitti räjähtäessään 144 pientä sytyttävää ammusta. Uuden ammuksen mukana kehitettiin uusi tähtäin, joka oli kuin kopio kk:n it-

tähtäimestä. Järjestelmän kehitys saatiin loppuun tammikuussa 1945 ja ammuksia valmistettiin 500 kpl, mutta niitä ei koskaan käytetty.

Panssarikauhun käyttö

Ase ladattiin työntämällä ammus putken takaosaan. Ampujalla oli kaksi liipaisinta vedettävään: toinen viritti sytytinjärjestelmän ja toinen

laukasi ase. Tähtäys tapahtui yksinkertaisten tähtäinten läpi, jotka koostuivat kahdesta metallikoukusta. Toinen toimi jyvänä ja toisessa oli merkinnät eri ampumaetäisyyksille (100, 150 ja 200). Jälkimmäistä tähtäintä myös siirrettiin ammustyypistä (kesä / talvi) riippuen.

Yleinen taktiikka tankkien metsästykseseen tai niiltä puolustautumiseen, oli käyttää erityisiä pst-joukkueita, Panzerzerstörergruppen. Ne koostuivat kahdesta kolmen panssarikauhun ryhmästä. Jokaisen aseiden piti suojata toisiaan, mikä aiheutti ongelmia aseiden lyhyestä kantomatkastasta johtuen.

Panssarikauhuja käytettiin myös yöllä. Tällöin ammuttiin valoraketti vaunun taakse, jolloin tankin siluetti näkyi hyvin ampujalle.

Panssarikauhujen ampumatulokset olivat yleensä huonompia kuin nyrkkien, koska ampujat luottassaan aseensa suureen kokoon yleensä ampui-
vat pitemmiltä matkoilta (n.100 m). Aseen suuri koko vaikeutti myös suojaan menemistä laukauksen jälkeen. Panssarinyrkit olivat helpompia käyttää ja niillä ammuttiin yleensä n. 30 metrin etäisyyksiltä, jonka jälkeen ampuja pystyi nopeasti suojautumaan. Eräessä kokeessa ammuttiin 12 panssarikauhun ammusta 100 metrin päässä olevaan liikkumattomaan T-34:seen. Näistä vain kolme osui. Samassa kokeessa viisi panssarinyrkkiä ammuttiin 30 metristä, kaikkien osuessa.

Kuitenkin panssarikauhut ja –nyrkit olivat hyödyllisiä aseita ja markkinoiden edullisimpia. Ensimmäinen malli RPzB maksoi 70 RM / putki, ja pienin pst-tykki (3,7cm PaK 35/36) maksoi 5 730 RM!

Panzerschreck 10,5cm

Elokuussa 1944 ehdotettiin suurennettua panssarikauhua. Tämän kaliiperiksi tulisi 10,5 cm. Ensimmäinen prototyyppi painoi 18 kg ja oli 2,4 metriä pitkä. Ammus painoi 6,1 kg, kantomatka oli 300 metriä ja läpäisykyky oli 180 mm. Tämä hylättiin, koska uuden aseiden tulisi olla helpommin käytettävä, kevyempi ja läpäisykyky mieluiten 240 mm. Seuraava malli painoi enää 13 kg ja putken pituus oli 200 cm. Ehdotettu ammus painoi 6,3 kg, 1,3 kg:n onteloräjähdeellä, joka antoi läpäisykyvyksi 220 mm. Nyt kuitenkin ongelmaksi tuli rekyyli. Sodan loppuminen lopetti aseiden kehityksen, eikä sitä koskaan käytetty tositilanteessa.

Panzerjäger Bren 731(e)

Panssarikauhu kuului myös mahdollisesti maailman ensimmäisen sinkoaseistuksen omaavan panssaroidun ajoneuvon kalustukseen. Sakslaisien alkuperäiseen suunnitelmaan kuului 6 – 10 tonnin kevyt tankki tyyppinimeltään E-5 Wanze (lude). Oma tankkia suunnitellessaan saksalaisten haltuun joutui lukuisia Bren-kuljetusajoneuvoja. Ne todettiin hyvinkin käyttökelpoisiksi ja otettiin käyttöön tyyppinimellä Bren 731(e). Useimmat toimivat konekivääreillä aseistettuna ja joissain oli 3,7cm PaK pst-tykki. Niitä muutettiin myös improvisoidusti tankintuhoajiksi kolmella panssarikauhulla varustettuna. Ajoneuvoja käyttivät Panzer-Zerstörergruppenit, joilla oli myös mukanaan muita pst-aseita, kuten panssarinyrkkejä. Muutokset tehtiin kentällä. Ajoneuvon pituus oli 3,65 m, leveys 2,05 m ja korkeus 1,60 metriä. Se painoi 4 tonnia ja panssarointi oli suurimmillaan 12 mm. Matkaa vauhditti 85 hv:n Fordin V8, joka teki Brenistä melko ketterän ja antoi yli 50 km/h:n huippunopeuden. Panzerjäger Breniä käytettiin pääasiassa itärintamalla.

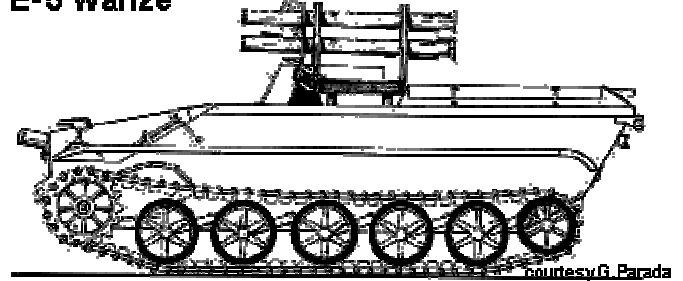
E-5 Wanze Ausf m RPzB 54

Saksan armeija aseosastolla oli erilaisia suunnitelmia uusiksi tankeiksi, nk. E-tyypit (Entwicklung), missä numero merkitsi ajoneuvon painoluokkaa. Pienin suunnitelmista oli viiden tonnin luokassa. Haluttiin nopeata minitankkia, jota käytettäisiin panssarintorjuntaan tai kk-ajoneuvona. Se ei saisi painaa kuin 6 – 10 tonnia ja siinä olisi yhden tai kahden hengen miehistö. Projektille annettiin nimi Wanze. Erilaisia suunnitelmia toimittivat Daimler, Steyr, Büssing ja Weserhütte. BMW:n ehdotuksesta jopa rakennettiin yksi prototyyppi, jonka pituus oli 3,55 m ja siinä oli 90 hv:n moottori. Kuitenkaan mitään päätöstä ei tehty ennen maaliskuuta 1945, jolloin panssarivoimien tarkastaja hylkäsi kaikki ehdotukset.

On tietoja muutamien E-5:ten rakentamisesta ja käyttämisestä Berliinin puolustuksessa. Ajoneuvon tyyppinimi oli Borgward B IV Ausführung mit Raketenpanzerbüchse 54. Oletettavasti se oli

aseistettu kuudella panssarikauhulla, jotka sijaitsivat kuljettajan vasemmalla puolella. On myöskin mahdollista, että kuusi panssarikauhua oli kahdessa Brenissä käytetyssä kolmen kpl:n telineessä. Näitä telineitä kiinnitettiin myös muutamien puolitelavaunuihin ja Kübelwageneihin.

E-5 Wanze

Tuotantolukuja

Faustpatrone

1943	123 900 kpl
1944	1 418 300 kpl
1945	12 000 kpl
Yhteensä	1 554 200 kpl

Panzerfaust 30, 60, 100, 150

1943	227 800 kpl
1944	4 120 500 kpl
1945	2 351 800 kpl
Yhteensä:	6 700 100 kpl

Panzerschreck RPzB.54 ja 54/1

1943	50 835 kpl
1944	238 316 kpl
1945	25 744 kpl
Yhteensä:	289 151 kpl

Ammukset (RPzB.Gr 4322 ja 4992)

1943	173 000 kpl
1944	1 805 400 kpl
1945	240 000 kpl
Yhteensä:	2 218 400 kpl

Huomattavinta taulukoissa ovat panssarinyrkkiä tuotantomäärät. Tuotantomäärästä tekee vielä vaikuttavamman se tosiseikka, että lähes kaikki valmistetut aseet toimitettiin rintamalle. Maaliskuussa 1945 Saksan sotavoimilla oli yli kolme miljoonaa panssarinyrkkiä, joista vain 271 000 kpl oli varastoissa, muut olivat taistelujoukoilla.

Kuitenkaan kaikki näistä eivät olleet toimintakuntoisia eikä tuotanto ollut virheetöntä. Esimerkiksi vuonna 1944 247 200 panssarinyrkkiä heinäkuun tuotantoerästä jouduttiin palauttamaan toimintakelvottomina. Panssarikauhujen ammukset eivät pärjänneet juurikaan paremmin, pikemminkin päinvastoin. Asetarkastajat hylkäsivät näistä

285 000 kpl (12%) ja 32 400 palautettiin taistelujoukkojen toimesta eri vikojen takia.

Kuitenkin armeijan käyttöön jäi vielä yli 7,4 miljoonaa panssarinyrkkiä ja erityisesti sodan loppuvaiheessa näitä aseita oli runsaasti, kun taas muista varusteista oli pulaa. Aseiden tuotantolukuja voidaan pitää kohtuullisen luotettavina, kun taas seuraavia tuhoamislukuja ei kannata ottaa aivan kirjaimellisesti. Johtuen sodan epävarmuuksista tuhoamisia on joko liioiteltu tai kaikkia ei ole pystytty todentamaan.

Tilastoidut tankkien tuhoamiset Itärintamalla 1944

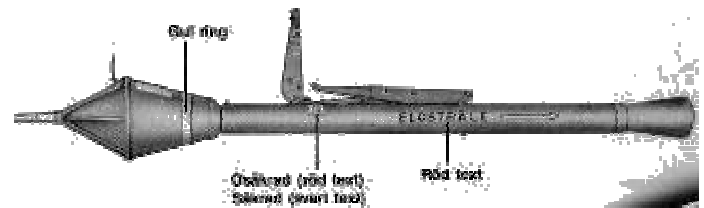
	tammi.44	helmi.44	maalis.44	huhti.44	Yht.
Tuhotut	4 727	2 273	2 663	2 878	12 541
Syy tunnettu	3 670	1 905	1 031	1 524	8 130
Ps.nyrkki	58	45	51	110	262
Ps.kauhu	9	24	29	26	88
Häiholl-ladung	21	13	14	19	67
Käsi-kranaatti	6	5	5	6	22
Tellermine	20	4	43	11	78

Näitä lukuja tarkastelemalla panssarinyrkit ja -kauhut vaikuttavat tehottomilta. Kuitenkin monet raportoimattomat tankkien tuhoamiset voidaan olettaa olevan näiden tekemiä. Toinen selitys on panssarinyrkkien käyttö super-käsikranaatteina, johtuen niiden suuresta räjähdysvaikutuksesta. Suurin syy on todennäköisesti se, että nämä luvut ovat alkuvuodesta 1944, jolloin aseet olivat vielä jokseenkin uusia ja suurin osa toimitetuista aseista lojui vielä välivarastoissa tms.

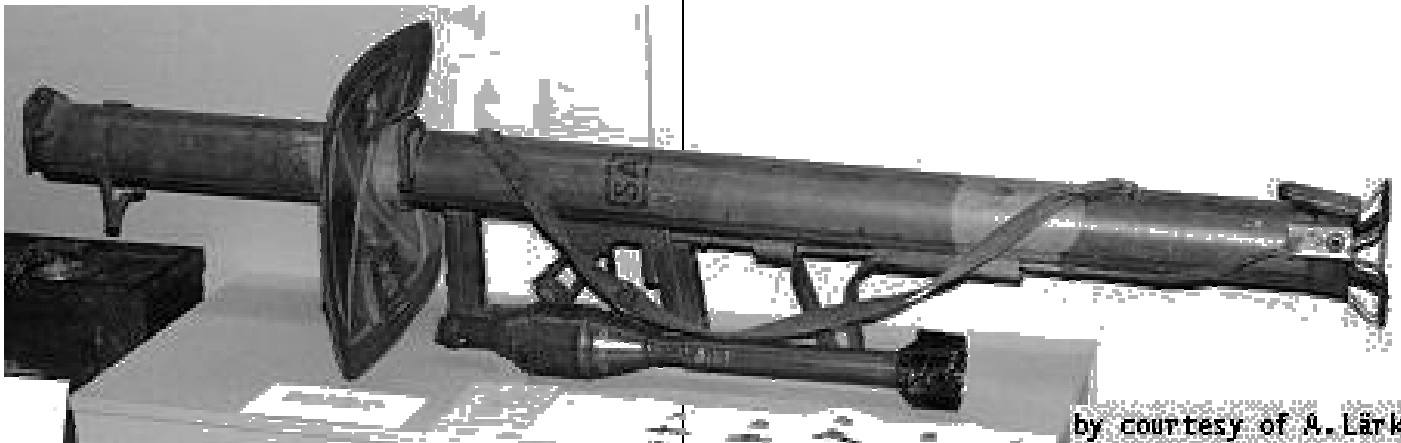
Ulkomainen käyttö

Panssarinyrkkejä ja -kauhuja toimitettiin suuria määriä Saksan liittolaisille sodan aikana. Aseita oli myös käytössä hyvällä menestyksellä Suomessa. Täällä Faustpatronen tyyppinimi oli F1 ja Panzerfaustin (eniten PzFaust 60:iä) F2.

Venäläisetkin oppivat nopeasti näiden aseiden merkityksen. Vaikka he eivät olleet kovinkaan innostuneita heille vuonna 1943 toimitetuista Bazookista, he pitivät suuremmasta Panzerschreckistä ja viimeisimmistä Panzerfausteista. Venäläiset kutsuivat sekä panssarinyrkkejä että -kauhuja pelkästään nyrkeiksi. Oletettavasti nyrkkien tyyppinimi oli RPG-1; vallatut saksalaiset tehtaat valmistivat näitä vielä sodan jälkeenkin. Sodan loputtua venäläiset kehittivät Panzerfaust 150:stä RPG-2:sen. Tästä kehitettiin paremmin tunnettu RPG-3. Muita enemmän tai vähemmän saksalaisista kopioituja ovat ruotsalaiset sodanjälkeiset pansarskott m/46 ja raketgevär m/49.

Panzerfaustin kopioita valmistettiin myös sodan aikana Sveitsissä omiin tarpeisiin.

by courtesy of A. Lärka